

הלכות הדף היומי

מסכת כתובות

תוכן

- א. חזקה אין העדים חותמין על השטר אא"כ נעשה בגדול 1.....
- ב. אין לך דבר שעומד בפני פיקוח נפש אלא עבודת כוכבים וגלוי עריות ושפיכות דמים בלבד 2
- ג. מודה בשטר שכתבו ... אמרינן להו זילו קיימו שמרייכו וחותרו לדינא ... שטר אמנה הוא זה ... דקאמר לזה..... 3
- ד. דאמר מלוה וכגון שחב לאחרים 5
- ה. וכדרכי נתן ... לנושה בחבירו מנה וחבירו בחבירו ... שמוציאין מזה ונותנין לזה..... 8
- ו. עדים שאמרו אמנה היו דברינו אין נאמנין ... אעולה לא חתמי..... 10
- ז. אסור לו לאדם שישהה שטר פרוע בתוך ביתו משום שנאמר אל תשכן באהליך עולה 10
- ח. ספר שאינו מוגה ... עד ל' יום מותר לשהותו מכאן ואילך אסור לשהותו 11
- ט. מודעא היו דברינו נאמנין ... האי ניתן ליכתב..... 12
- י. תנאי היו דברינו ... תנאי מילתא אחריתי ... זילו קיימו תנאיכו וחותרו לדינא 13
- יא. עד אומר תנאי ועד אומר אינו תנאי..... 13
- יב. שנים חתומין על השטר ומתו ובאו שנים מן השוק ואמרו ידענו שכתב ידם הוא אבל אנוסים היו הרי אלו נאמנים..... 14

דף יט.

א. חזקה אין העדים חותמין על השטר אא"כ נעשה בגדול

עדים¹ החתומים על השטר שאמרו שהלוה היה קטן באותו שעה אינם נאמנים, אפילו אם הם אלו שמקיימים את השטר², מכיון שמקוים אצלינו, "חזקה אין העדים חותמין אלא אם כן נעשה בגדול" צריכים הם לבדוק אם הוא גדול, ואם אינו גדול עולה היא לחתום³, וכל שאומרים שלא בדקוהו עשו עצמם רשעים ואין אדם משים עצמו רשע.

¹ שו"ע ונו"כ חו"מ מו לח

² ש"ך שם קיח, ואף על גב שיש להם מינו שיכלו לשתוק והשטר היה בטל מחוסר קיום, ומנו עדיף מחזקה זו, מטעם זה בשטר שאינו מקוים, נאמן הלוה למעון קטן הייתי במינו, כמבואר שם פב א, מכל מקום כיון שלפי דבריהם רשעים הם אינן נאמנים שאין אדם משים עצמו וכו'. אורים שפ קלט

³ סמ"ע שם קז, ש"ך שם

הלכות הדף היומי

מסכת כתובות

ואם אומרים שבדקוהו אך היה נראה להם גדול ועתה התברר להם שקטן היה באותה העת, או כל אמתלא אחרת, הרי הם נאמנים.⁴

עדים שאינם חותמי השטר, שבאים ומעידים על שטר מקום שהלוח היה קטן ודאי⁵, באותה שעה, אינם נאמנים לפסול השטר לקורעו, אלא הרי זה כעדות מוכחשת שמועלה תפיסת המלוה⁶ וכדלהלן.

ב. אין לך דבר שעומד בפני פיקוח נפש אלא עבודת כוכבים וגלוי עריות ושפיכות דמים בלבד

במסכת סנהדרין דף עד. יבואר בעז"ה⁷ שכל העבירות שבתורה⁷, חוץ מעבודת כוכבים וגלוי עריות ושפיכות דמים, אם אומרים לו לאדם שיעבור עליהם או יהרג, אם הוא בצנעה יעבור ואל יהרג⁸. ואם ירצה להחמיר על עצמו וליהרג, רשאי, אם העובר כוכבים מכוין להעבירו על דת. וי"א שאינו רשאי ואם עושה כן מתחייב בנפשו⁹. אבל אם אינו מכוין אלא להנאת עצמו אסור להחמיר לכו"ע ונקרא חובל בעצמו וצריך לעבור ואל יהרג.

⁴ בתפארת יעקב שם הקשה על מה שכתב הנמוקי יוסף פרק מי שמת (בבא בתרא עב, ב מדפי הרי"ף), דאם הלוח אומר קטן היה נאמן במינו. הא הוי מינו במקום עדים גמור, כיון דאפילו עדים אינם נאמנים. ואפילו עדים אחרים מעידין שהיה קטן, הוי תרי ותרי, כמו אנוסים, והיאך יאומן הלוח. לכן נראה פשוט, לפי מה שכתב באסיפת זקנים לכתובות (יה, ב) דיש בני אדם שהם גדולים בקומה וקטנים בשנים. אם כן אם הלוח אומר קטן היה לא הוי מינו במקום עדים, דאפשר שהיה כהנ"ל, רק בזה הוקה יש על כל פנים דוודאי עד שידעו בבירור שלא היה קטן לא היו חותמין, ועל זה כתב הנמוקי יוסף דנאמן במינו, דלא כל החזקות שוות. ולפי זה הוא הדין גבי עדים, דוקא אם אמרו שלא בדקו כלל או שבדקו וידעו שהוא קטן, אבל אם נותנין אמתלא לדבריהם נאמנין כהנ"ל.

⁵ שאם יש מקום לאמתלא כלומר שאפשר שהיה נראה גדול בקומה וקטן בשנים אמאי לא יהיו נאמנים הא בזה לא נחקרה עדות החותמים כנזכר. כנ"ל

⁶ תפארת יעקב שם. ולא ברירא לי אמאי פשיטא ליה שאינם נאמנים חדא דתליא במחלוקת המבואר להלן אי נאמנים אחרים לפסול השטר באומרים מחמת ממון ועוד דאי אינו מקום אמאי לא יהיו נאמנים במינו וכדלהלן. ובהכי נמי לא קשיא מה שהקשה שם אמאי נאמן הלוח דהא איירי באינו מקום ולהכי נאמן במינו וצ"ע.

⁷ שו"ע ונ"ב יו"ד סימן קנז סעיף א

⁸ בפתחי תשובה א הביא שבספר משנת חכמים בפתחה להלכות עבודת כוכבים נסתפק שאם באים עליו להרגו ואינם באים לכופ אותו לדבר עבירה יש צד לומר שחלילה לו להציל עצמו על ידי שיאמר להם שיעבור איזה עבירה או אפשר דלא שגא כיון דקי"ל דאין לך דבר שעומד בפני פקוח נפש ואף ספק פקוח נפש משום דכתיב וחי בהם מה לי אונס הבאה לו מן השמים ומה לי הבאה ע"י אדם בכל ענין יכול להציל ע"ש שלא העלה דבר ברור.

⁹ ש"ך שם ס"ק א והב"ח כהרמב"ם וכן דעת הנ"י וכן נראה דעת הרמב"ן בס' תורת האדם ומביאו הר"ן פ' יה"כ וכתוב בהנהגת סמ"ק סי' ג' דאותן קדושים ששחטו עצמן שלא סמכו דעתם לעמוד בנסיון קדושים גמורים הם וראיה משאול ומביאו ב"ח וכו"כ בב"ה בשם א"ח מיהו כ' הא"ח שם שיש חולקים שאינו יכול להרוג את עצמו.

הלכות הדף היומי

מסכת כתובות

ובעבודת כוכבים, גילוי עריות, ושפיכות דמים אפילו בצנעה, ושלא בשעת הגזירה, ואפילו אין העובד כוכבים מכוין אלא להנאתו, יהרג ואל יעבור. ואף על פי שאין בו מיתה, רק לאו בעלמא, צריך ליהרג ולא לעבור.

ואם הוא בפרהסיא, דהיינו בפני עשרה מישראל, חייב ליהרג ולא יעבור על כל העבירות שבתורה אם העובד כוכבים מכוין להעבירו על דת. אבל אם אינו מכוין אלא להנאתו, יעבור ולא יהרג ואסור לו להחמיר על עצמו.

ואם הוא אדם גדול וחסיד וירא שמים ורואה שחדור פרוץ בכך רשאי לקדש השם ולמסור עצמו אפילו על מצוה קלה כדי שיראו העם ליראה ה' ולא יחזקו כל לבם

ואם הוא שעת הגזירה על ישראל לבדם, אפילו על שרוך הנעל ויש בו צד יחדות שיהודים לובשים צבע אחר¹⁰ ואפילו על מנהג בעלמא שנהגו, יהרג ואל יעבור. ודוקא אם רוצים להעבירו במצות לא תעשה, אבל אם גזרו גזרה שלא לקיים מצות עשה, אין צריך לקיימו ושיהרג¹¹. מיהו אם השעה צריכה לכך, ורוצה ליהרג ולקיימו, הרשות בידו. שכל מצוה שמסרו ישראל נפשם עליה בשעת השמד מוחזקת בידם ומקבלים שכר הרבה¹².

ודוקא כשאומרים לו לעשות מעשה, כגון שאומרים לאיש לגלות ערוה או שיהרג, אבל אם אונסים לאשה לבא עליה, או שרוצים להשליכו על התינוק להרגו, או שהוא כבר מוקשה ורוצים לתקוע אותו בערוה, אין צריך ליהרג אלא א"כ הוא בפרהסיא.

על לאו דלפני עור לא תתן מכשול (ויקרא יט, יד) אפילו בשלושת העבירות החמורות יעבור ואל יהרג.

כל מקום שנאמר יהרג ואל יעבור, אם עבר ולא נהרג, אף על פי שחלל השם, מכל מקום נקרא אנוס ופטור. ודוקא שלא יוכל לברוח, אבל אם יכול לברוח ואינו עושה, חרי הוא ככלב שב על קיאו ונקרא עובר במזיד.

ג. מודה בשטר שכתבו ... אמרינו להו זילו קיימו שטרינו וחזתו לדינא ... שטר אמנה הוא זה ... דקאמר לזה

מלוה¹³ שהוציא שטר שאינו מקויים ואינו מוצא עדים לקיימו, והלוה מודה שכתבו אלא שטוען פרעתי, נאמן, במיגו שאם רוצה יכל לשקר ולא היה

¹⁰ ערך לחם, מ"ז ס"ק ב

¹¹ והטעם כתב בר"ן בפרק במה מומנין שבת כב: ד"ה ומקשו. כיון שאינו עובר בידים ועוד שהם יכולים לבטלה ממנו בעל כרחו שניחוחו בבית האיסורין ותבטל מאיליה הלכך תבטל ולא יהרג.

¹² בית הילל שם בשם הר"ן

¹³ שו"ע ונו"כ שם פב א

הלכות הדרה היומי

מסכת כתובות

מודה שכתבו אלא הי הטוען מזויף הוא¹⁴, ואפילו אם כתוב בו נאמנות אינו מועיל לו כלום לבעל השטר ששטר שאינו מקויים הרי הוא כנייר סתם.

וכן הדין בכל מה שיטעון הלוח טענה שמבטלת את השטר, כגון אמנה¹⁵ כלומר¹⁶ שטוען אמת שמדי בא השטר הזה ליד התובע, אבל לא הלוח לי עדיין, אלא הכנתי את השטר ונתתיחו לידו שבאם אצטרך למעות ילוח לי עליו, והאמנתיחו שלא יתבעני כל זמן שלא הלוח לי.

וכן כשטוען כתבתיו ללוות בו כשאצרך לכסף, ולא לויתי וגם לא נתתיחו ליד זה התובע, אלא מירי נפל והוא מצאו¹⁷.

וכן כשטוען שההלואה נעשתה על תנאי ולא נתקיים התנאי, או שאמר קטן הייתי כשנכתב השטר¹⁸, במיגו שאם היה רוצה היה משקר ולא היה מודה, שהרי שטר זה שאינו מקויים הרי הוא כנייר בעלמא ועל מה תסמוך על טענת הודאת הלוח והוא עצמו הרי מבטלו.

וכל זה כשאמר תיכף תוך כדי דיבור¹⁹ שאמר שהוא שטר אמת, אבל השטר פרוע או אמנה וכדומה, אבל לאחר כדי דיבור, שוב אין יכול לומר שום דבר לבטל השטר שהרי זה מגו למפרע²⁰.

¹⁴ והפה שאסר הוא הפה שהתיר. סמ"ע שם א

¹⁵ והדבר פשוט שדין זה הוא מוכרח בש"ס דאמנה שוה לפרוע בזה ואין חולק על זה, ואין כאן מקום להאריך בזה ודלא כספר גדולי תרומה שער י"ז ח"א [ס"ג] דף (צ"ה) [צ"ח] ע"ג שהאריך להקשות על הב"י בזה. ש"ך שם

א

¹⁶ סמ"ע שם ג

¹⁷ סמ"ע שם

¹⁸ ועדיף מיגו זה על חזקה "אין העדים חותמין על השטר אא"כ נעשה בגדול". כנזכר. סמ"ע שם ב ובש"ך שם ג הביא שאפילו אם מיגו לא עדיף על חזקה כתב הנמק"י שהוא משום דנוקי ממונא בחזקת מאריה. ואפילו למאי דקיי"ל דחזקה עדיף אפילו נגד חזקת ממון אין כל החזקות שוות. וצ"ל כוונתו שחזקת שחתמו על השטר בכשרון אינה כשאר חזקות דאל"כ אמאי נאמן לומר אמנה הרי חזקה שלא יחתמו ברשיעי אלא ע"כ שאינו רשיעי ממש אלא עולה, ואינם נפסלים בזה. שו"ר בחבל יוסף שביאר שהכא הוי חזקה גריעי כיון שאינה אלא על פיו שהרי לולי דבריו היינו אומרים מזויף הוא וליכא כלל חתימת העדים.

¹⁹ ועיין שער משפט שם א שפקפק בזה

²⁰ אורים שם ב מהט"ז

הלכות הדרף היומי

מסכת כתובות

י"א שבכל אלו נאמן אפילו טוען שהעדים ידעו מכל הנ"ל²¹. וי"א²² שאינו נאמן בכל הנ"ל מלבד אם טוען שקטן היה והעדים לא בדקו אבל אם טוען שידעו שהיה קטן או שהיה שטר אמנה או כתב ללות ולא לזה אינו נאמן ונחשב זה כמיגו במקום עדים.

אם אחר כך מצא המלוה עדים לקיים השטר בבי"ד²³, הרי הוא כשאר שטרות וגובה בו אפילו מלקוחות שקנו מהלוה לאחר שטען פרוע²⁴.

ד. דאמר מלוה וכגון שחב לאחרים

מלוה²⁵ שאמר על שטר שבידו שהוא אמנה או פרוע, או כל טענה אחרת המבטלת את השטר²⁶ כגון שהיה הלוה קטן וכדומה, אם אינו חייב לאחרים שאינו מפסיד בהודאתו לאחרים, נאמן הוא, ותבא עליו ברכה²⁷.

²¹ וא"כ לפי דבריו העדים רשעים, אפ"ה נאמן כיון דאית ליה מיגו. וראיה שהרי בנמק"י כתב שנאמן הלוה לומר קטן הייתי אע"ג שהזקה שאין העדים חותמים על שטר שנעשה בקטן. ואף על גב דאמרינן לעיל ולהלן דהעדים שאומרים אמנה היו דברינו או קטן היה אין נאמנים מטעם שהם רשעים. היינו כיון שהם עצמם אומרים כתב ידינו הוא זה אלא אמנה היו דברינו כו', אמרינן אין אדם משים עצמו רשע, ופלגינן דיבוריהו, דבזה שאומרים כתב ידינו הוא זה נאמנים ובזה שאומרים אמנה אין נאמנים, משא"כ הכא שהלוה אומר כן שהוא שטר אמנה, ואי אפשר לקיים השטר, ואין העדים לפנינו שאומרים כתב ידינו הוא, נאמן במיגו. ש"ך שם ב' ועיין ערך ש"י שם ב' שהביא מהנתיבות סימן ס"ט ס"ב סק"ז כתב דמגו דמזויף עדיף משאר מיגו כיון דאנן טענינן מזויף וצריך דוקא הודאתו שציוה להתם הוי הפה שאסר הוא הפה שהתיר ואהני אפילו במקום עדים כמו שכתבו תוספות בפרק מרובה [ב"ק] דף ע"ב [ע"ב] בד"ה אין לך, משום הכי מהני אפילו במקום חזקה אלימתא, וכן כתב עוד בסימן ע"א ס"א סק"ד דכל פה שאסר לא מגרע בדבריו הראשונים מידי וחשבינן כאלו לא אמר חובתו כלל, כיון שהפה שאסר הוא הפה שהתיר עכ"ל.

²² קצות החושן שם א' והשיג על הש"ך שאין דבריו מוכרחין דהתם גבי קטן נמי אין נאמן לומר שהעדים ידעו שהיה קטן אלא נאמן לומר שלא בדקו וסברו שהוא גדול דזה אינו אלא חזקה דאין חותמין אלא א"כ בדקוהו ואמרינן מגו במקום חזקה זו, ומשום דקילא ליה חזקה דבדקוהו ומשום הכי מהני נגד חזקה זו מגו ידידיה, אבל אם ידעו שהיה קטן אין זה חזקה אלא רשעים ממש שחתמו בקטן והוי מגו במקום עדים דודאי לא אמרינן, וא"כ ה"ה גבי אמנה כשאומר שהעדים ידעו מזה אינו נאמן במגו לומר שהעדים רשעים ועשו עול, ואפילו ליכא עדים אלא מתוך טענתו נמי לא אמרינן מגו במקום עדים. ועיין נתיבות המשפט [חדושים] שם ב' "ואפילו אומר שהעדים ידעו מזה ומשוי אותן רשעים (כיון דאינו עושה אותן לפסולים) נאמן במיגו" משמע נתכוין לת' דברי הש"ך שאין חזקה גמורה שלא עשו עולה כיון שאינם ממש רשעים שהרי לא נפסלו בכך וממילא אינו במקום עדים.

²³ אפילו אותם עדים עצמם והם עצמם מודים ללוה שאמנה היה, או קטן היה, או כתבתי ללות ולא לויתי, נתקיים השטר ואינם נאמנים במה שאמרו אמנה וכו' שאין אדם משים עצמו רשע, ופלגינן דיבוריהו, דבזה שאומרים כתב ידינו הוא זה נאמנים ובזה שאומרים אמנה אין נאמנים. ש"ך שם ב'

²⁴ דמ"מ אינהו דאפסדי אנפשייהו, דלא היה להן לקנות דילמא יתקיים שטרו, והשתא דנתקיים איגלאי מילתא למפרע. סמ"ע שם ה', ש"ך שם ה'

²⁵ שו"ע ונו"כ שם מז' א'

²⁶ ש"ך שם א'

²⁷ ואפילו לש"ך לעיל שאם העדים ידעו א"כ הוא מודה נגד עדים מ"מ הודעת בעל דין כמאה עדים.

הלכות הדף היומי

מסכת כתובות

ואם הוא חייב לאחרים ואין לו נכסים אחרים לפרוע מהם אלא מזה השטר²⁸, והוחזק השטר בבי"ד ויש בו נאמנות או שהוא ביד שלישי, אינו נאמן, כיון שבא לחוב לאחרים שהם היו יכולין לגבות מזה משום דרבי נתן, כמו שיבואר אין בכוחו לפסול את השטר²⁹.

ולפיכך שמעון שחייב לראובן עבור הלואה, אם אין לשמעון נכסים והיה לו שטר על לוי, ואמר שטר אמנה או פרוע הוא, אין משגיחין על זה, אלא ישבע ראובן, ויטול מלוי כדין כל טורף שאינו נפרע אלא בשבועה³⁰.

אפילו אם לא נודע בשעת הודאתו שהוא חייב לאחרים ונודע אחר כך אינו נאמן, כיון שבא לחוב לאחרים³¹.

אף אם הוא מפסיד בתוך כך גם לעצמו, כגון שחייב לאחרים מנה, והשטר שמודה בו שהוא פרוע מאתים, בכל זאת אינו נאמן על החלק שחייב לאחרים שחיישינו לקנוניא³².

²⁸ ש"ך שם ב. אף על גב די"א דר' נתן חל אפילו יש ללוה נכסים, מכל מקום כאן דאמרין דנאמנות דיליה ליתא, הואיל וחב לאחרים צ"ל דלית ליה ממה לפרוע, דאל"כ מה חב לאחרים שייך ביה. אורים שם ג ודוקא שיש בו נאמנות בשטר, אבל אם אין בו נאמנות אף במקום שחב לאחר' כיון שאינו יכול לגבות בו אלא בשבוע' והרי אומר שהוא פרוע. לבוש וסמ"ע שם ב והש"ך ס"ל דאין חילוק שודאי כיון דמשעבד האי שטרא מדר' נתן דהוי שעבודא דאורייתא ושבועה דשטרות דרבנן הוא א"כ אף שאינו רוצה לישבע אינו כלום.

³⁰ ש"ך שם ב מהסמ"ג עשין סוף צג

³¹ ואין לומר נהימניה שהוא אמנה או פרוע במינו דאי בעי מחיל ליה, שאין דעתו למחול ולהפסיד חובו, פירוש שאם היה מוחלו לו לא היה יכול לחזור ולגבותו לעולם שכבר מחלו, אבל אם היה טוען אמנה או פרוע יש לו דרך שיכול הוא אחר כך לחזור ולתבוע שטר זה כמו שיתבאר, ויודע בהלוה דאינו גוזל לכפור במה שהלוה לו והוי ליה מינו זה מינו גרוע. לבוש שם ועיין בסמ"ע שם א שאם הגיע זמן הפרעון אינו יכול למחול ללוה כיון שחב לאחרים. וכ"כ בש"ך שם ז

³² ולכאורה איך גובין מהלוה משום חשש קנוניא שמא האמת היא שהשטר אמנה הטעם הוא שום דמוקמינן השטר בחזקתו דחזקה דלא נפרע דא"כ שטרא בידה מאי בעי, ואף שהמלוה מודה בזה אינו נאמן לחוב לאחרים דחיישינו לקנוניא. שער המשפט שם ב

הלכות הדין היומי

מסכת כתובות

ודוקא שהוחזק השטר כלומר שהתקיים השטר³³ בבי"ד וראוהו³⁴ בידו³⁵, אבל אם לא הוחזק בבי"ד, או מיד שהוחזק³⁶ אמר פרוע³⁷, נאמן במיגו³⁸ שאם היה רוצה היה מצניע את השטר.

אם לאחר שאמר שטר אמנה או פרוע, פרע הוא לבעל חובו, ובא הוא לגבות בשטר זה מהלוח שלו, רואין אם כשבא בעל חובו לגבות מזה השטר אמר הוא שהשטר אמנה הוא או פרוע הוא, אז ודאי לא היתה כוונתו אלא לדחות בעל חובו וחוזר וגובה את חובו זה, אבל אם מעצמו אמר שטר אמנה או פרוע הוא בלא תביעת בעל חוב אינו חוזר וגובה בו, שהודאת בעל דין כמאה עדים דמי.

כשחייב לאחרים ואין לו מהיכן לשלם מלבד שטרות שבידו אינו נאמן לומר על השטרות שבידו שהם של אחר ויחדתים לו, שאין יחודו מעלה ומוריד.

ואם אמר על מעות שבידו שהם של פלוני שהלוח לו, אף שיש לו מגו שהיה נותנם לו, מכל מקום אינו מועיל, שאפילו אם האמת אתו, כיון דהמלוה להוצאה ניתנה אין להמלוה זכות בו יותר משאר בע"ח, וכפי הדין גביות חוב מלוה.

אבל אם אמר שהוא פקדון משל פלוני ויש לו מגו שהיה נותנם לו, או שאמר שהוא עסקו של פלוני ויש לו מגו, ו"א ש נאמן ואין לשארי בע"ח זכות בו³⁹. וי"א⁴⁰ שהרי הוא כמלוה, ואין להמפקיד זכות.

³³ סמ"ע שם ג

³⁴ שנתקיים לבר אינו מועיל שהרי עדיין יכול לשורפו או להצניעו. ש"ך שם ה

³⁵ ועיין ש"ך שם ו דהרמב"ן והה"מ חולקין על דין זה וס"ל דאפי' הוא תחת ידו אינו נאמן בשום מינו דחזקה כל מה שהוא ביד אדם הוא שלו ואין אומרים מנו במקום חזקה זו ולענין הלכה כתב הש"ך נראה אף על גב דקי"ל כל מה שנמצא ביד אדם בחזקת שלו הוא מ"מ היינו דוקא בממון או במטלטלין וכה"ג דבר שגופו ממון משא"כ הכא דנתי שהשטר הוא תחת ידו מ"מ המעות אינו תחת ידו וכן נרא' דעת המחבר לחלק בכך. לכן נרא' דכאן הוי ספיקא דדינא עכ"ל. אף דהש"ך משוי ליה לספיקא דדינא, האמת נכון בהכרעת המחבר, וכן מסתבר בסברא. אורים שם ו

³⁶ ועיין תומים (סק"ב), דדעתו נוטה אם ראו עדים בידו ואמר אז לעדים שהוא אמנה או פרוע, דג"כ נאמן. וכן דעת הנתיחה"מ שסוהקצוה"ח שם ג חולק.

³⁷ פשיטא דיש לו מינו שאם היה רוצה לא היה מראהו לב"ד כלל. וכל המינות שבש"ס כך הם, שהרי אפילו מראה כלי לפני ב"ד ואומר שלך הוא אבל אתה חייב לי עליו כך וכך, נאמן במינו שאם היה רוצה לא היה מראהו לפני ב"ד, כמו שמבואר בכמה מקומות בש"ס ופוסקים לאין מספר. ש"ך שם ה

³⁸ ואע"ג שלכאורה הוא מינו במקום עדים שהרי אומר בכך שהעדים רשעים היו שחתמו על כך עיין לעיל שלדעת הש"ך איירי שהעדים אינם יודעים ודעת הקצוה"ח שהעדים יודעים אך אינו עול ולא רשעה ולהכי נאמן. ואם אינו חב לאחרני בכל גוני נאמן כיון דהודאת בע"ד כמאה עדים.

³⁹ סמ"ע (סק"ד)

⁴⁰ הש"ך (סק"ט) השיג עליו, שבמעות פקדון דהואיל דקי"ל (ב"מ מג א) מותרים ישתמש בו, א"כ הרי זה כמלוה שהרי מותר להשתמש בו. והנאון בעל המחבר ספר אבן העזר [בהג"ה לבאה"ט סק"ד] וכן בתומים [סימן צ"ט סק"ו] השיגו דלא נעשין הלואה, ואפילו כבר השתמש בהן לא נעשין מטלטלין אצל בניו ואין בעל חוב גובה מהן. נתיבות המשפט [חדושים] ד

הלכות הדף היומי

מסכת כתובות

אם יש ביד הלוח שובר הודאה בעדים שנפרע החוב או כתב יד המלוה בעצמו שנפרע. הלוח פטור אף אם בשעה שנתן המלוה לו השובר היה חייב לאחרים⁴¹.

ה. וכדרכי נתן... לנושה בחבירו מנה וחבירו בחבירו... שמוציאין מזה ונותנין לזה

כבר התבאר במסכת פסחים דף לא. שמעותיו של לוח⁴², בכל מקום שהם, בין שמופקדים ביד אחרים⁴³, ובין חובות שהייבים לו, בין בחוב הלואה ובין בשאר חובות, בין בשטר ובין בע"פ⁴⁴, משועבדים לפרעון חובו מדר' נתן.

לדעת השו"ע דין שעבודא דר"נ כדין נכסים משועבדים, ואינו אלא ע"י ב"ד, אבל הש"ך כתב שמ"מ מוטל על הלוח עצמו לעשות כל טעדיקי שאפשר לו כדי לתבוע חובו ולשלם לזה⁴⁵.

ואף על פי שיכול שמעון הלוח לתת מעותיו או כליו לכל מי שירצה, וכן יכול להלוות לכל מי שירצה ולכל זמן שירצה, אף על פי שהוא כבר חייב לראובן, מכל מקום ברגע שהלוח מעותיו ללוי, משתעבד לוי לפרוע לראובן ולא

⁴¹ ולא חיישינן לקנוניא, דזה ליתא דודאי משום שהייב לאחרים ואיכא חשש קנוניא לא מחייבין ללוח לשלם דמ"מ דילמא האמת הוא שנפרע. ואע"ש שיש חזקה שטרך בידי וכו' כאן שיש שובר ביד הלוח א"כ אין כאן ראייה ממה שהניח השטר בידו דילמא אמר לו המלוה דאירכס לו שטרא וסמך נפשו אלקיחת השובר, וא"כ כיון דליכא ראייה שלא נפרע ודאי משום חשש קנוניא לא מחייבין ליה ללוח. שער המשפט שם ב

⁴² שו"ע ונו"כ שם פו א

⁴³ דעת הקצח"ח בכמה מקומות שבפקדון לא שייך שעבודא דר"נ כדלהלן, ועי' במשובב נתיבות סימן פו סק"א, אמרי בינה דיני טו"נ סימן כו.

⁴⁴ עי' קצח"ח סימן פה סק"ה וסק"ו וכן בסימן פו סק"א וסק"ה ובנה"מ שם בדין שעבודא דר"נ במטלטלין ובמלוה ע"פ מדין שעבוד, ועי' אמרי בינה דיני טו"נ סימן כו

⁴⁵ , להלן, ועי' שו"ת מהריט"ץ סימן מט. ומדברי הקצח"ח נראה ששעבודא דר"נ הוא שעבוד הגוף וא"צ ב"ד, ויכול המלוה עצמו לתבוע מהחייב ללוח שלו, ומשתבעו ולא פרע לו חייב לפרוע שנית כאילו נעשה ע"י ב"ד. ובערוה"ש כתב שמוטל על שמעון ולוי להמציא המעות לראובן, ואם אינם עושים כן מוציאין ממנו בב"ד. ובשו"ת גור ארי' יהודא חו"מ סימן נח כתב שאע"פ שיודע שמלוה שלו חייב מעות לאחר, אינו חייב מעצמו לשלם לו מדין שעבודא דר"נ, ומשמע שע"י תביעה חייב.

הלכות הדף היומי

מסכת כתובות

לשמעון⁴⁶, ולכן אין שמעון יכול שוב למחול ללוי החוב או להרחיב לו זמן הפרעון, אם אין לו נכסים אחרים ממה לפרוע לראובן⁴⁷.

לפיכך היו לו מעות מופקדים ביד אחר⁴⁸, הרי הן כמזומנים בידו, ואינו יכול לסלק בשוה כסף, היו לו מעות בהלוואה אצל אחרים, כל שלא הגיע זמן הפרעון אין מוציאין מיד הלוח, הגיע זמן הפרעון ויש מעות מזומנים ביד הלוח שלו, יש להסתפק אם דינם כפקדון ביד אחר לענין זה.

היו בידו מעות פקדון של אחרים, אין בעל חוב גובה מהם, אבל מעות הלוואה, אף על פי שעדיין לא הוציאם, בעל חוב גובה מהם.

המשועבד מדר' נתן, משועבד לכל בעלי חובות, ולכן אף אם קדם אחד ותפס מידו, יש אומרים שמוציאין מידו, ומחלקים בין כל בעלי חובות כדינם.

דף יט:

⁴⁶ ודעת הקצה"ח פו סק"א ששעבודא דר"נ הוא שעבוד גמור יותר משעבוד נכסים, וכאילו נעשה המלוה שלו, ולכן יכול למכור החוב, וכן אם רוצה הלוח שלו לסלקו במעות אינו והנה"מ שם חולק, וכתב ששעבודא דר"נ הוא מעין דין ערב, ועפ"י כתב בערך ש"י שאם יש לו חוב על חבירו שאינו יכול להוציא ממנו בדין, ה"ה שאין שעבודא דר"נ, דהא קי"ל שאין הערב חייב אלא כמה שהלוח חייב, עיין שם. ועי' ברית יהודה פרק א הערה מח ופרק ו הערה ח בדין רבית בחוב המשועבד לו מדר"נ, ושם בפרק טו הערה ח בדין שעבודא דר"נ אם מיקרי קבלת אחריות לענין מכירת שט"ח.

⁴⁷ ונראה דה"ה כשראובן חייב לשמעון ושמעון ולוי ולוי לראובן, יש לכל אחד תביעה על חבירו, והיינו ראובן חייב לשמעון חובו, ושמעון חייב לו מכח שעבודא דר"נ, שהרי חייב ללוי שחייב לראובן, וכן בשמעון עם לוי ולוי עם ראובן, ויכול כל אחד לעכב חובו, ומ"מ אין החובות מתבטלים מאליהם, כדקיי"ל זה גובה וזה גובה, ואף במקום שאמרו יעמוד כל אחד בשלו, נראה שאין החובות מתבטלים, כדמשמע בסימן פו סעיף ו, "אא"כ יתרצו שנים מהם לבטל חוב כנגד חוב, ואז זכה כל אחד בשלו, ואם נתרצו ראובן ושמעון לבטל החובות, שוב אין גם לראובן על לוי ולא ללוי על שמעון, וא"צ להסכמת לוי, ואם פרע ראובן ושמעון ולא תבע ממנו חוב לוי, חייב ויכול שמעון לפרוע ללוי, כיון שלא תבע ממנו קודם שפרע, וכן משמע בש"ך סימן פו ס"ק יד. פתחי חושן שם הע' מו

⁴⁸ שו"ע סימן פו סעיף ד ורמ"א סימן קא סעיף ד. ודעת הקצה"ח בסימן פו סק"א וכן בסק"ד וסק"ז שבפקדון לאו משום שעבודא דר"נ הוא, אלא כאילו עדיין ברשותו ממש, וממילא יכול המפקד לתת במתנה לנפקד או לכל מי שירצה, כשם שיכול לתת מטלטלין שלו לכל מי שירצה, מה שא"כ בשחל שעבודא דר"נ אינו יכול לתת או למחול, כמו שנתבאר בסימן פו, ולדעת הש"ך סק"י גם בפקדון הוא מדין שעבודא דר"נ, וועיין בפתחי חושן ח"א הלואה פ"ד בעקב ט שכתב נראה שיש עוד נ"מ, שאם הפקדון ברשותו חייב הוא עצמו לטרוח ולהמציא המעות למלוה, משא"כ מדין שעבודא דר"נ, לדעת השו"ע בסימן פו סעיף ג הטירחה על המלוה, וכתב הסמ"ע שאם התנה עמו שיטרח כדי למכור ולהמציא לו מעות, גם טירחת הגוביינא הוי כטירחת מכירה, וחייב בה הלוח אף לדעת השו"ע. ועי' נה"מ שדחה דברי הקצה"ח, ועי' משובב נתיבות.

וכל זה בפקדון שהוא בעין אצל הנפקד, אבל אם אינו בעין אלא שנתחייב הנפקד מדין תשלומי שומרים, נראה דלכו"ע אינו אלא מדין שעבודא דר"נ, כדמוכח מדברי הראשונים שכתבו בעיקר הטעם שפקדון הוא כאילו ברשותו משום שיכול להקדישו, וכשאינו בעין אינו יכול להקדישו, וכן בפקדון שכפר בו, כמ"ש בדיני פקדון (ח"ג) פרק א סעיף לג.

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת כתובות

ו. עדים שאמרו אמנה היו דברינו אין נאמנין ... אעולה לא חתמי

שנים⁴⁹ החתומין על שטר, והביאום לקיים את השטר, כלומר לאשרר שזוהי חתימתם על השטר, ואינו מזויף. אפילו אין כתב ידם יוצא ממקום אחר, ואמרו כתב ידינו הוא זה, ואמרו אפילו בתוך כדי דיבור אבל שטר אמנה הוא זה כלומר הלוח לא לזה כלום, אלא מסר השטר למלוח שאם יצטרך ללוות ממנו ילוח על השטר והאמינו למלוח שלא יתבענו אלא אם כן ילוח. אינם נאמנים לפסול השטר, מכיון שעולה היא לחתום על שטר כזה אין נאמנים לשים עצמם כרשעים. אפילו אומרים שעתה עשו תשובה.

אבל אם העידו בשעה שחתמו לא ידעו מזה, אלא לאחר כך נודע להם שהוא שטר אמנה, נאמנים.

אולם אם כתב ידם יוצא ממקום אחר, ו"א⁵⁰ שאין נאמנים שנאמנותם מטעם הפה שאסר הוא הפה שחתיר, שאינו שייך במקרה זה ו"א⁵¹ שאם לא ידעו בשעה שחתמו נאמנים לעולם, אפילו השטר מקויים בלי עדותם, שהרי זה כמעידים שהוא פרוע או מחול, שהיא עדות אחרת.

ז. אסור לו לאדם שישהה שטר פרוע בתוך ביתו משום שנאמר אל תשכן באהלך עולה

אסור⁵² להשהות שטר פרוע בתוך ביתו, והוא הדין שטר שנמחל שיעבודו⁵³, שיכול לבא לידי עולה לתובעו שנית, וכתוב (איוב יא פסוק יד) אם אֶן פִּיךָ תִּרְחִיקֶהוּ וְאֵל תִּשְׁכֵּן בְּאֹהֶלְךָ עוֹלָה, וצריך להחזירו ללוח, ואפילו אם כתב שובר ללוח אסור להשהותו⁵⁴.

⁴⁹ שו"ע ונו"כ שם מו לו

⁵⁰ ב"ח שם ועיין סמ"ע קד

⁵¹ ש"ך שם קיד

⁵² שו"ע ונו"כ שם נו א

⁵³ מצינו שנמחל שעבודו ר"ל שפרעו וחזר ולוח על אותו השטר, וכמ"ש הטור והמחבר בסימן מ"ח. וכן שטר שנמחל שעבודו אף דעדיין לא פרעו, והיינו שמחל לו שעבוד קרקעות שלו ונתן לו רשות למוכרן למי שירצה ולא יטרפנו מהלקוחות. סמ"ע שם ב, אך הש"ך שם ב ס"ל שזה אינו עולה כיון שיכול לגבות מבני חרי. והש"ך פ"י בשטר שנמחל שעבודו שאע"פ שלא פרעו רק שהמלוח מחלו מעצמו, אסור להשהותו

⁵⁴ בש"ך סא מו נראה קצת שמסתפק אך עיין כאן בשער משפט א שהביא ראייה מרש"י שבת שברירא ליה שלכו"ע אף בשובר המשהה יש בו עולה.

הלכות הדף היומי

מסכת כתובות

אבל אם כותב על השטר שוברו מותר, ואם מניח שוברו בתוכו אולי יש להקל. וכל שכן כשתופר או מדבק השובר אליו. ואולי גם כששוברו מונח בבלי אחד עם השטר, ואין עשוי להפריד השטרות זה מזה יש להקל⁵⁵

ואם אינו רוצה להחזיר שטר פרוע ראוי לנדותו עד שיחזירנו. במקום שאין הלוח נותן שכר הסופר אין צריך להחזיר לו השטר אלא יקרענו, וי"א⁵⁶ שמותר להשחות שטר של מנה אף על פי שאינו חייב לו אלא חמשים, וכן שטר פרוע לגמרי רשא להשחותו עבור חוב אחר, וי"א⁵⁷ שמותר רק בתנאי שיכתוב שובר על גביו ממה שנפרע, או שיכתוב שובר בפני עצמו וימסרנו ללוח, שבזה אין לחוש שיבא לידי עולה. וי"א⁵⁸ שאם נעשה מרצון הלוח מותר אפילו בלי שובר, אבל בלי הסכמת ורצון הלוח אסור לעכבו ולהשחותו עד שיכתוב שובר.

ח. ספר שאינו מונה ... עד ל' יום מותר לשהותו מכאן ואילך אסור לשהותו

אסור⁵⁹ לאדם להשהות ספר תורה שאינה מונה⁶⁰, יותר משלושים יום, משום שנאמר (שם) וְאֵל תִּשָּׁפֶן בְּאַהֲלֶיךָ עֹלָה, אלא יתקננו או יגנזנו. והוא הדין לשאר ספרים כגון נביאים כתובים גמרות ופירושים⁶¹, שאסור לשהותם בביתו בלתי מוניהם משום אל תשכן. ולפחות הספרים שלומד ידקדק להגיהם מכל טעויותיהם⁶².

אין להגיה שום ספר על פי הסברא, כי אם בראייה ברורה שיש בו טעות ואפילו בספרים הנדפסים. וראוי לנדות על זה. ואם הודיע בתחלת הספר שהגיהו מסברתו מותר, וראוי לעשות כן שלא

⁵⁵ בסף הקדשים שם

⁵⁶ ש"ך שם ו

⁵⁷ דעת המחבר שם

⁵⁸ אורים שם ו

⁵⁹ שו"ע ונו"כ יו"ד רעט א

⁶⁰ עיין בתשובת יד אליהו סי' פ"ח בס"ת שנמצא בו טעות אחד ונתערבה הס"ת באחרות וא"א למצוא הטעות בטילה ברוב ומותר לקרות בכל א' ולא אמרינן דהוי דבר חשוב כו' ובפרט שרבו המתירין בנמצא טעות אלא דאנן לא נהיגין כן וכן יש ספק דלמא הטעות בחומש האחר שאין קורים בו עתה דבשעת הדחק שרי יש להתיר כאן שלא בשעת הדחק אמנם משום אל תשכן באהליך עולה צריכים להיות זריזים לחפש בכל מאמצי כחם עד שימצאו הטעות ע"ש

⁶¹ ערך לחם שם

⁶² יוסף אומץ חלק ב קדושת הספרים ושמות

הלכות הדף היומי

מסכת כתובות

להניח הספר מוטעה⁶³. וכן אם אינו מוחק נוסחא הישנה אלא מוסיף נוסחא החדשה שכתב מדעתו מותר⁶⁴.

ט. מודעא היו דברינו נאמנין ... האי ניתן לכתב

אמרו⁶⁵ העדים⁶⁶ מודעא היו דברינו כלומר שהמוכר מסר בפנינו מודעא והודיענו אונסו שלא רצה למכור ולא מכר אלא מחמת אונס נאמנים, ששטר מודעא ניתנה לכתב, ואדרבא מצוה היא כדי להציל אנוס מיד אונסו ואינו עולה.

ו"א⁶⁷ שנאמנים דוקא באין כתב ידם יוצא ממקום אחר, שנאמנים מכח הפה שאסר הוא הפה שהתיר, אבל אם כתב ידם יוצא ממקום אחר אינם נאמנים, וי"א⁶⁸ שפילו בכתב ידם יוצא ממקום אחר נאמנים.

⁶³ ערך לחם שם

⁶⁴ פ"ת שם ג מתשובת יד אליהו שם וכ"כ המהרש"א בהקדמתו לברכות למדפיסים שאם נראה הנהגה ברורה יניחו נוסחא הישנה במקומה ויעמיד הנהגה מן הצד בגליון, וכ"כ בפת"ש יו"ד שם בשם יד אליהו, ועי' שד"ח אסיפת דינים מערכת ה אות א שיש מהאחרונים אוסרים גם בזה, אבל כבר נהגו גדולי עולם לכתוב הנראה לדעתם הנהגות באין שום חשש.

⁶⁵ שו"ע ונו"ב חו"מ מו לז

⁶⁶ עיין בספר שער משפט [סקב"א] בענין אם עד אחד מעדי השטר אומר שבפניו לבד מסר מודעא, אי מהני ג"כ, כיון דעקר לסהדותיה ואין כאן אלא עד אחד על המכירה ואוקי חד לגבי חד כו', והאריך בזה, ומסיים דצ"ע לדינא ע"ש

⁶⁷ ש"ך שם קיז מהר"ן בדעת רש"י וכן דעת התוספות [שם ד"ה אמר רב נחמן] והרא"ש פרק ב' דכתובות [סי' י"ב] והטור [סעיף ל"ד] ורבינו ירוחם [מישרים] ג"ב ח"ב. וכן כתבו עוד התוספות פרק חזקת הבתים דף מ"ט ע"א [ד"ה מר בר אשיו], וכן הנהגות אשרי שם [פ"ג סי' ג"ב] ממנהי"ח. וכן כתב הנמוקי יוסף שם [כו' ע"ב מדפי הרי"ף ד"ה מודעא] וכן מסיק בהנהגות מיימוניות פרק ג' מהלכות עדות [אות ו'] בשם ר"י. וכן כתב הריטב"א פ"ב דכתובות [י"ט ע"ב ד"ה יש] בשם ר"י ושאר פוסקים, והסכים עמהם.

ודעת המחבר דנאמנים מודעא גם בכת"י יוצא ממקום אחר. וג' טעמים יש בה. א' טעם רש"י דמצוה קעבדו להציל האנוס, וטעם זה אינו אלא באין כת"י יוצא ממקום אחר דלא עדיף מאנוסים מחמת נפשות, והר"ן כתב דנ"מ לענין דמי הלואה ואין מבטלין השטר לגמרי. ולפי"ז במודעי דמתנה ל"מ, בפרט בשטר מקוים. עוד כתב הר"ן דכיון דבמודעא א"צ לשאול דעת הבע"ד היה יכולין להתווסף על סמך שיכתבו מודעא ולא מקרי חוזר ומגיד. ולפי"ז במודעא דמתנה ואפי' לא היה כלל אונס כדלקמן סי' ר"ה ג"כ נאמנים. אבל עיין בע"מ דנראה דגם להאי טעמא צריך לומר ג"כ בצירוף דמצוה קעבדי לכן בלא הי' אונס ומצוה אינו נאמן בשכת"י יוצא ממקום אחר. ישועות ישראל חוקת המשפט

⁶⁸ דעת המחבר שם, שהרי אינם מבטלים את השטר שאם אינו מכר צריך להחזיר המוכר את המעות שקיבל. סמ"ע שם קו בפ' ראשון בר"ן, ולפי"ז אם עוד לא שיללם אינם נאמנים ועיין תומים (סק"ג) דהעלה דעיקר כפירוש השני דכתב הר"ן דהואיל דניתן לכתוב דיכולים לכתוב שטר מסירת מודעא כמבואר שם בגמרא אף בעל פה יכולים להעיד בכל גווני, וא"כ היה אף בשילם. ועיין בש"ך שם ואולי אי ראה המחבר פוסקים הנזכרים לא היו פסק בן שהרי לא הביאם בב"י.

הלכות הדף היומי

מסכת כתובות

י. תנאי היו דברינו ... תנאי מילתא אחריתי ... זילו קיימו תנאייכו וחזתו לדינא

עדים⁶⁹ שאמרו תנאי היה דברינו כלומר על תנאי מכר לו שיעשה כך וכך ולא ראינו שקיים לו התנאי נאמנים. ובטל השטר כל זמן שאין בעל השטר מברר שעשה כך וכך⁷⁰.

ואם כתב ידם יוצא ממקום אחר ו"א⁷¹ אינם נאמנים שאין הפה שאסר הוא הפה שהתיר, וי"א⁷² שבתנאי להבא נאמנים אף בכתב ידם יוצא ממקום אחר, שהתנאי אינו סותר את השטר והרי זו כעדות אחרת. וי"א⁷³ שאם התנאי נעשה בעת כתיבה והיה רשות לעדים לכותבו אין נאמנים, ומכל שכן בעדות על פה, אבל אם נעשה לאחר הכתיבה או לא היה רשות לעדים לכותבו⁷⁴, בזו נאמנים. ובתנאי לשעבר לכו"ע אין נאמנים⁷⁵.

אם היה התנאי שמעידים עליו בשב ואל תעשה, וחלוה טוען שעבר על התנאי, השטר בתקפו ועל חלוה לברר דבריו⁷⁶. ודוקא בתנאי להבא, אבל בתנאי לשעבר לעולם עריך המלוה לברר שנתקיים התנאי, אפילו שהוא בשב ואל תעשה⁷⁷.

יא. עד אומר תנאי ועד אומר אינו תנאי

עד אחד אומר⁷⁸ לא שמעתי שהיה תנאי, ועד אחד אומר היה תנאי ולא נתקיים, הוא נאמן, כמו אותו שאומר לא היה תנאי, והרי הם מוכחשים, ותוציא העדים מכאן ונתבטל השטר כל זמן שלא נתקיים התנאי, ונשבע

⁶⁹ שו"ע ונו"כ שם

⁷⁰ ש"ך שם קז

⁷¹ הוא דעת הרמב"ם וש"ך קמז

⁷² סמ"ע שם קד' דלאו חוזר ומניד הוא שהרי השטר חל אם יתקיים התנאי. ועיין ביאור הגר"א שם שכן דעת הרמ"א

⁷³ אורים שם קלו

⁷⁴ בנתה"מ ס"ק כ"ו מחלק באומרים תנאי היו דברינו, שאם אומרים שהמלוה צוה להם לכתוב התנאי א"כ אף עתה בידם לכתוב את התנאי ולמסורו להלוה, ויכולין לכתוב מזמן השטר ובידם לפסול השטר נאמנים, אבל באם המלוה לא צוה להם לכתוב וא"כ אסור להם לכתוב דהוי מפי כתבם אז אין נאמנים לומר היה תנאי, עיין שם.

⁷⁵ נתיה"מ חידושים שם סג

⁷⁶ ש"ך שם קז

⁷⁷ נתיבות המשפט [חידושים] שם נו

⁷⁸ שו"ע ונו"כ שם

הלכות הדף היומי

מסכת כתובות

הנתבע היסת כמו בתביעת בעל פה⁷⁹. וי"א⁸⁰ שחייב הנתבע שבועה דאורייתא כדין עד אחד המחייב שבועה.

אחד אומר זה כתב ידי אבל תנאי היה בו, ולא ראינו שנתקיים התנאי, ואחד אומר תנאי היה דברינו ונתקיים, הרי השטר קיים אפילו לדברי השני.

ואם אחד אומר היה תנאי, והשני מכחישו שלא היה, אין כאן שטר כלל שהרי הם עדות בהכחשה, והשטר אינו מקיים ואפילו נתקיים התנאי אינו נאמן לגבות מהלוה⁸¹.

יב. שנים חתומין על השטר ומתו ובאו שנים מן השוק ואמרו ידענו שכתב ידם הוא אבל אנוסים היו הרי אלו נאמנים

שנים החתומין⁸² על השטר ומתו, או שאינם לפנינו להביאם לקיים את השטר, ואין כתב ידם יוצא ממקום אחר, ובאו שנים אחרים ואמרו כתב ידם הוא זה ובתוך כדי דיבור אמרו – אבל קטנים היו או פסולים, או כל טעניה אחרת שחתימתם גורמת ביטול השטר, הרי אלו נאמנים במיגו שהיו אומרים אין זה כתב ידם, או שהיו שותקין לגמרי וקורעין השטר על פיהם, אלא אם כן שטוען בעל השטר שיקבעו לו זמן ויקיים את השטר על פי עדים אחרים, קובעים לו זמן, ואם אינו טוען לא טוענים לו שאין חוששים לכך.

ואם מעידים האחרים שהיה תנאי אפילו קודם החתימה, נאמנים לכו"ע ודוקא כשאומרים שהיה תנאי שלא בפני עדי חתימה שאינם מכחישין, אבל כשאמרו שהיה תנאי בפני עדי החתימה, הוי תרי ותרי אפילו עדי חתימה אינם לפנינו. ובמכירה, אוקי הקרקע בחזקת הלוקח, כיון שבדין ירד נקרא הלוקח מוחזק. ובמשכנתא, הממושכן נקרא מוחזק⁸³.

⁷⁹ לבוש וסמ"ע שם קא וש"ך קט ואע"ג שיש עד המחייבו ויהיה חייב שבועה מ"נ יש לו עד המסייע ולכן אינו חייב אלא היסת.

⁸⁰ אורים שם קבו

⁸¹ ש"ך שם קז

⁸² שו"ע ונו"כ שם מו לו

⁸³ נתיב"מ שם